קרבן העדה

הלכה א מתני' באחד באדר משמיעין על השקלים. ב"ד שולחין בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהם ולמה באחד באדר מפרש בגמ': **ועל הכלאים.** מכריזין שימעטו זורע האחר עד שלא ישאר בו רובע קב לסאה: **בט"ו בו קורין את המגילה בכרכים.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון איידי דבעי למתני דבט"ו באדר שלחנות יושבים במדינה תני נמי כל מה שהיו עושין בו ביום ולהכי לא תני שבי"ד קורין את המגילה באדר עיירות דלא בא למיתני מה שנעשה בכל החדש: **ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות.** והשווקים שנתקלקלו בימות הגשמים בשביל עולי רגלים א"נ בשביל הרוצחים בשגגה כדכתיב תכין לך הדרך: **ואת מקוות המים.** אם נתרבה בהם טיט מנקין אותן ואם נחסר שיעורן ממשיכין להן מים וממלאין אותן: **כל צרכי רבים.** מפרש בגמרא: **ומציינין את הקברות.** שלא יאהילו עליהם הכהנים ועושי טהרות והציון הוא שממחים סיד ושופכין אותו סביב הקבר ובימות הגשמים היה הסיד נמוח וצריך לחזור ולציינו: **גמ' בעונתן.** בזמנן קודם ר"ח ניסן כדי שיכולו לתרום תרומת הלשכה שממנה לוקחין קרבנות לצרכי השנה הבאה מניסן ואילך ולכך משמיעין באחד באדר שלשים יום קודם: **תרומת הלשכה.** הוא התרומה שתורמין מן הלשכה שנתנו בתוכה כל השקלים כדתנן לקמן פ"ג: **ומר ר"ש בר"י.** [ואמר] דהיינו טעמא דתורמין הלשכה דוקא בר"ח ניסן: **כתחלתה.** כמו שהיתה תרומה ראשונה בשעה שהוקם המשכן שהיתה בר"ח ניסן כן לדורות נמי מר"ח ניסן מתחילין לתרום מן החדש: **נאמר כאן חדשי.** זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: **ונאמר להלן חדשי.** ראשון הוא לכם לחדשי השנה: **שבק רבי טבי וכו'.** האיך ר' טבי רישא דברייתא ואמר הסיפא לחוד: **דל כן.** ולא נכון לעשות כן שקיצר במקום שהיה לו להאריך דמסיפא לא שמעי' דמדאורייתא צריך להביא מן החדש: **ת"ל בחדשו לחדשי.** דה"מ למכתב זאת עולת החדש: **בחדש אחד כו'.** וה"פ זאת עולת החדש בחדשו שיחדש ויביא מתרומה חדשה לכל חדשי השנה: **יכול באיזה חודש שירצה.** יתרום לכל חדשי השנה: **ויתנו קול ביהודה ובירושלם.** להביא לה' משאת משה עבד ה' והיינו השקלים ש"מ שמכריזין על השקלים: **תמן תנינן.** מגילה פ"ק: **אף שימוע שקלים וכלאים איכא.** בין אדר ראשון לשני שאין משמיעין אלא בשני: **ר' חלבו וכו'** עד זמן קרייתה ל"ג: **ויאות.** שפיר קאמרת דשימוע שקלים וכלאים אינן אלא בשני: **עד כדון וכו'.** עדיין יש בשנה קודם ר"ח ניסן ששים יום ולמה יקדמו כל כך: **עד כדון אינון דקיקין.** עדיין הצמחים דקים ואינן ניכרין לידע אם הם כלאים: **מעתה.** דעיקר טעם הכרוז כדי שיביאו בעונתן דוקא א"כ למה משמיעין על שקליהם באדר הא אי אפשר להן להביאן קודם ר"ח ניסן וי"ג מהלכו של חורף וה"פ לפי דצריכין בני בבל להשמיע בראשו של חורף כדי שיביאו לירושלם בראש חודש ניסן: **והא תנינן.** לקמן פ"ג: **בפרוס הפסח.** היינו ט"ו יום דפרוס לשון מחצה הוא ושלשים יום קודם החג שואלין ודורשין: **ה"ג א"ל.** לפי משמעות משנה זו נאמר דג' זמנים אלו קבעו לתרום משקלי הקרובים לירושלם בפסח והרחוקים קצת בעצרת והרחוקים ביותר בחג נמצא שדי אף לבני בבל בהכרזת אדר שעדיין יש פנאי שיביאו

באחד

באחד באדר [א] משמיעין על השקלים [ב] ועל הכלאים [ג] ובחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכים ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין (על) [את] הקברות [ד] ויוצאין אף על הכלאים: **גמ'** ולמה באחד באדר כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה [ה] באחד בניסן ומר רבי שמואל בר רב יצחק תרומת (ג) הלשכה (א) כתחלתה דכתיב [1] ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן. ותני עלה ביום שהוקם המשכן בו ביום נתרמה התרומה (א) רבי טבי רבי יאשיה בשם כהנא (ג) [א] נאמר כאן [2] חדשי ונאמר להלן [3] חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כאן אין מונין אלא מניסן (ג) א"ר יונה שבק רבי טבי ראשה דמתניתא (ב) ואמר סופה [ב] דל כן כהדא דתני [2] ואת עולת חדש בחדשו יכול יהא תורם בכל חדש וחדש ת"ל בחדשו לחדשי (השנה) בחדש אחד הוא תורם לכל חדשי השנה יכול באיזה חדש שירצה [ג] נאמר (ג) כאן חדשי ונאמר להלן חדשי מה חדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף חדשי שנאמר כאן אין מונין אלא מניסן: מהו משמיעין. רב הונא אמר מכריזין היך מה דאת אמר (ה) [4] ויתנו קול ביהודה ובירושלם תמן תנינן אין (ז) בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים (ג) ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אף שימוע שקלים וכלאים ביניהם [ד] רבי (ה) חלבו ורב הונא (ד) רב בשם ר' חייא רבה הכל יוצאין בי"ד שהוא זמן קרייתה א"ר (י) יוסי ויאות (י) כלום אמרו משמיעין על השקלים לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן אם את אמר באדר הראשון עד כדון אית בשתא שיתין יומין (ה) כלום אמרו יוצאין אף על הכלאים לא כדי שיהיו הצמחין ניכרין (ו) אם אומר את באדר הראשון עד כדון אינון דקיקין רבי חזקיה שאל מעתה בני בבל משמיעין על השקלים מראשו של (ט) (חודש) חורף [ה] (ו) לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן התיב ר' עולא קומי רבי מנא והא תנינן (ט) [י] בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה (ז) בפרוס הפסח בפרוס העצרת בפרוס החג אמר ליה (ח) (לא) נימר אילין דקריבין בפרוס הפסח אילין דרחוקין בפרוס העצרת ואילין דרחוקין מנהון בפרוס החג א"ל

ריבב"ן

פירוש רבינו יהודה בן בנימין הרופא זצוק"ל:

משנה א באחד באדר משמיעין על השקלים. לפי שצריך להביא בא' בניסן מתרומה חדשה כדאמר במגילה [דף כט:] זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה תמידין ומוספין הבאין בר"ח ניסן נקנין משקלים חדשים ולמה באחד באדר כדתניא דורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום ואפי' לרשב"ג דאמר ב' שבתות הואיל ושולחנין יושבים במדינה בט"ו באדר מקדימין מא' באדר: **משמיעין.** מכריזין כמו ויעבירו קול ביהודה וכן וישמע שאול את העם ומכריזין [על הכלאים] לפי שצמחין ניכרין ואעפ"כ לא היו עוקרין ומפקירין לאחר תקנה עד ט"ו באדר שיהא גדול קצת שיוכל לעוקרו: **בכרכין.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון: **ומתקנין את הדרכי'.** לפי שנתקלקלו מחמת המים: **ואת מקוות המים.** שמא ירבו האוטפין על הזוחלין והטובל שם לא עלתה [לו] טבילה כדתניא בספרא אך מעין ובור מקוה מים מעין מטהר בזוחלין ואין המקוה מטהר בזוחלין אלא באשבורן פי' טופפין מי גשמים כדאמרי' בפ' במה אשה [שבת סה.] אבוה דשמואל עביד לבנתיה מקוה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי. אי נמי לפי שמעייטות מתמעטין בקיץ עושין מקוה ממי גשמים בחורף לצורך הקיץ כדאיתא בתוספתא מו"ק כל מקוה שאין בו ארבעים סאה מושכין לו אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה כדי שיהא כשר להקוות עליו: **מציינין על הקברות.** בריש מו"ק תנן מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין על הכלאים משמע שבחולו של מועד היו יוצאין קשיא ציון אציון קשיא כלאים אכלאים ציון אציון ל"ק כדמפרש בירושלמי מפתר שירדו גשמים אחר שציינוהו בט"ו באדר ושטפו הציון וגם יש להקשות דרכים ורחובות אדרכים ורחובות ויש לתרץ שירדו גשמים וחזרו וקלקלו כדאמר בפ"ק דר"ה בניסן נמי שכיחי מטרי כלאים אכלאים ל"ק [כדמתרגן] בירושלמי כאן בבכיר כאן באפיל ובבבלי עוד מתרצין כאן בזרעים כאן בירקות גרסינן במ"ק [דף ו.] ועד כמה הן יוצאין כלומר שמיעטו כל סאה שיש בה רובע זרע ממין אחר ימעט ובמסכת כלאים היא שנויה:

תקלין חדתין

באחד באדר. מפרש בגמרא: **משמיעין.** מפרש בגמ': **על השקלים.** שיביאו שקליהן לירושלים: **ועל הכלאים.** שיעקרו הכלאים עד שלא ישייר רובע לבית סאה: **בכרכין.** המוקפות חומה מימות יב"ן והא דלא תני במתניתין בי"ד קורין בכפרים ובעיירות גדולות מפרש בגמ' לקמן: **ומתקנין את הדרכים.** שנתקלקלו מימות הגשמים מתקנין אותן בשביל עולי רגלים א"נ בשביל הגולים לערי מקלט כדכתיב תכין לך הדרך (דברים יט): **מקוואות המים.** לנקותן מטיט או להמשיך מים לתוכן אם נחסרו משיעורן: **כל צרכי הרבים.** מפרש בגמרא: **ומציינין את הקברות.** בסיד כדי שיפרשו הכהנים ועושי טהרות ולא יאהילו ולפי שביה"ג היה הסיד נימוח מחמת הגשם לכך היו צריכים לחזור ולציין: **ויוצאין אף כו'.** מפי' בגמ': **גמ' כדי שיביאו וכו'.** מפני שבאחד בניסן היו צריכים להקריב קרבנות הצבור מתרומה חדשה כדלקמן מש"ה היו ב"ד מקדימין להכריז על השקלים באחד באדר דהיינו שלשים יום קודם כדי שיביאו שקליהן: **בעונתן.** בזמנן קודם ר"ח ניסן: **תרומת הלשכה.** שתורמין מן הלשכה שנאספו בתוכה כל השקלים כדתנן לקמן פ"ג: **אר"ש בר"י.** בא לפרש מה ראו לתרום תרומת הלשכה מן החדשה בא' בניסן דוקא: **כתחלתה.** כמו שהיתה תרומה ראשונה שתרמו ישראל במדבר: ה"ג **לחדשי.** זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: **להלן לחדשי.** ראשון הוא לכם לחדשי השנה: **שבק ר' טבי רישא כו'.** בתמיה דהא מסיפא לחוד לא ידעינן מידי: **נאמר כאן לחדשי.** דה"ל בחדשו לשנה וע"כ הוה ידעינן מיניה דבחודש א' יהא תורם לכל השנה דהא כולה יתירה והשתא דכתיב נמי לחדשי ע"כ לג"ש אתיא: **כמה דתימא.** כלומר הא דתקנו להכריז אסמכו אקרא דכתיב ויתנו וגו': **ויתנו קול כו'.** וסיפא דקרא להביא לה' משאת משה עבד ה' ואיירי התם בשקלים כדמוכחי קראי דיהואש במלכים (ב יב) דכתיב כסף עובר והיינו שקלים שנא' כל העובר על הפקודים: **אלא מקרא מגילה כו'.** שאם קראו המגילה באדר א' צריכים לחזור ולקרותה בשני: **השמעת שקלים וכלאים ביניהו.** שאינו נוהג אלא בשני דוקא ואם השמיעו בראשון חוזרין ומשמיעין בשני: **יאות.** נכון כן בנות צלפחד דוברות מתרגמינן יאות כו': **עד כדון.** הוא כלשון עדיין שבבבלי: **אית בשתא ס' יומין.** מאדר א' עד ניסן ולמי אמרת להקדים כל כך חיישינן שמא ישכחו שיש לפניהם עוד שהות הרבה ובתוך כך יפשעו ולא יביאו בזמנן ואשכחן בכמה דוכתי שחשו חכמים לאמרם בזמנן שלא יקדים ושלא יאחר: **אינון דקיקין.** הצמחים הם קטנים ואינם ניכרים לידע אם הם כלאים: **ר' חזקיה שאל מעשה כו'.** כלומר שאל אגב בני בבל אם יקבעו על שיטתו הנכונה בעיניו וכ"ה סוגית הירושל' בכ"מ דקאמר שאל אינו לשון שאלה ותביעה אלא שפי' ברור בעיניו ולא שאל אלא אם נכון גם בעיני בני בבל: **מעתה.** שהטעם דהשמעת שקלים וכלאים דוקא בשני משום דבאחד עדיין יש שהות הרבה וכנ"ל א"כ בני בבל שהם רחוקי' מא"י צריכים להשמיע מראשו של חורף בכדי שיהיה להם שהות להביא שקליהן עד א' בניסן לא"י: **בני בבל.** בבל רחוק מירושלים הרבה כדכתיב נוצרים באים מארץ המרחק (ירמיה ד) וכן תנן בפ"ג הל"ד והשלישית לשם בבל ומדי ומדינות הרחוקות: **בג' פרקים כו' תורמין את הלשכה.** לשכה גדולה היתה במקדש שבה היו מכניסין מתחלה כל השקלים ואח"כ כשהיו רוצים ליטול מן הלשכה ליקח בהן קרבנות צבור לא היו נוטלין ממנה בפעם א' כדי צורך הקרבנות של כל השנה אלא היו נוטלין מן הלשכה בג' פרקים בשנה: **בפרוס הפסח.** דהיינו ט"ו יום קודם הרגל כדלקמן: **לא יאמר.** בתמיה וכי לא יאמר: **הלין דקריבין בפרוס הפסח כו'.** דקמ"ל דמש"ה

משנת אליהו

באחד ולמה באחד באדר כו'. בבבלי מגילה (יג ב) אמר ר"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקליו והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים. ובירושלמי פ"ק דמגילה ר' לוי בשם רשב"ל צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל אמר מוטב שיקדים כספן של בני לכספו של אותו הרשע לפיכך מקדימין וקורין בפ' שקלים. והאי טעמא קאי על ההקדמה [illegible]

מסורות הש"ס

א) (מגילה י"ג: כ"ט. מו"ק ו.), ב) ירושלמי ר"ה פ"א הל"א, ג) עי' ר"ה ז א, ד) מגילה ו: ירושלמי מגילה פ"א הל"ה, ה) ירושלמי מגילה פ"א הל"א והל"ג ופ"ב הל"ג, ו) יומא, ז) ירושלמי שם פ"א הל"ה, ח) נ"א, ט) לקמן פ"ג משנה א,

◆

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פרק א משקלים הל"ט:
ב ב מיי' פרק ג מכלאים הלט"ו:
ג ג מיי' פרק א ממגילה הלכה ד טוש"ע או"ח סימן תרפח סעיף א:
ד ד מיי' פרק ב מכלאים הלט"ו:
ה ה מיי' פרק ב משקלים הל"ו:
ו ו מיי' שם הל"ה:

◆

נוסחת הבבלי

(א) ר' טבי כו' בשם רב כהנא: (ב) ואמר סיפה דלא כן כו': (ג) רב סימון כו': (ד) ורב בשם כו': (ה) כלום אומרים שיוצאין על כו' אלא כדי כו': (ו) מן מיכת לא כו' עד בא' בניסן מוקפין: (ז) בפרוס החג בפרוס עצרת: (ח) לא נאמר הלין הקריבין:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כתחלתה שנאמר ויהי בחדש הראשון. נ"ב תרומת הלשכה היתה ביום שהוקם בו המשכן כדתניא בס"ע ובמס' שבת פרק ר"ע אותו יום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשי' ראשון לנשיאים ראשון לכהונ' ראשון לעבוד' דהיינו סדר עבודת צבור תמידין שבאין מתרומת הלשכה: (ב) שם אמר ר' יונה שבק ר' טבי רישא ואמר סיפא דאמר לא כאן כהדא דתני ואת. נ"ב פי' דנקט סוף המדרש והשמיט תחילתו. לא כאן כמו לא כה"מ: (ג) שם נאמר כאן בחדשו לחדשי השנה ונאמר להלן ראשון לחדשי השנה מה: (ד) שם ויתנו קול ביהוד' ובירושלם להביא לה' משאת משה עבד אלקי' תמן. ונ"ב נראה דל"ג הכי דלא כתיב בהאי קרא לשון שמיע' אלא ה"ג ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו והביאו עלי זית [נחמיה ח'] וכו' והרא"ם שאין צריך למחוק הגירסא דלא דייק על השמעה שהוא לשון הכרזה רק מביא ראיה שצריך לזרז את בני ישראל במאי המוטלין עליה' שיביאום מעצמם ע"כ: (ה) שם אם את אמר באדר:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' נאמר כאן לחדשי וכו' ונאמר להלן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור וכו' אף לחדשי וכו' כצ"ל דהא בקרא כתיב זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה: [ב] ה"ג לא כן תני: [ג] נאמר כאן לחדשי וכו' מה לחדשי האמור כו' אף לחדשי וכו' כצ"ל: [ד] ר' חלבו וכו' עד זמן קרייתה ל"ג וע' בק"ע: [ה] צ"ל כדי שיביאו ישראל וכו' ותיבת לא ל"ג:

תורה אור השלם

1 וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן: שמות מ יז 2. וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: במדבר כח יד 3. הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב 4. וַיִּתְּנוּ קוֹל בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַ͏ִם לְהָבִיא לַיי מַשְׂאַת מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר: דברי הימים ב כד ט

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones